

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ

YKS 2020 - TERS KÖŞE KONULAR

HAZIRLAYAN
MURAT ÖZYILMAZ

www.muratozyilmaz.com

TYT- AYT TERS KÖŞE KONULAR

- ❖ **Varlıklar Alemi** = İslam inancına göre varlıklar alemi görülen ve görülmeyen alem olmak üzere ikiye ayrılır
 - 1- Görülen Varlıklar = Uzay Alemi, Hayvan, Bitki, İnsan
 - 2- Görülmeyen Varlıklar = Melek, Cin, Şeytan
 - ❖ **İnanma Biçimleri** = Sayısına göre inanma biçimleri ikiye ayrılır.
 - 1- **Monoteizm** = Tek tanrılı dinler. İslam, Hristiyanlık, Yahudilik, Tengricilik / Gök Tanrı inancı.
 - 2- **Politeizm** = Çok tanrılı dinler. Putperestlik, Eski Mısır, Antik Yunan, Orta Asya dinleri.
 - ❖ **Ateizm** = Herhangi bir inanca karşı çıkmak demektir. İnanç esasları olmadığı için bir din değil fikir akımıdır.
 - ❖ **Pozitivizm**: Olgulara dayanan ve olgularla desteklenen bilginin tek güvenilir ve sağlam bilgi olduğunu savunan anlayıştır. Pozitivistlere göre gerçeklik, deney ve olgulara dayanır. Bu felsefi akımın kurucusu **Auguste Comte** kabul edilir.
 - ❖ **Sekülerizm**: Bireyin toplumsal yaşamında, duygu ve düşüncelerinde dinin etkisinin tamamen silinmesi gerektiğini savunan felsefi düşüncedir.
 - ❖ **Laiklik**, devlet yönetiminde herhangi bir dinin kurallarının referans alınmamasını, din ile devlet işlerinin ayrı yürütülmesini öngörür. Dolayısıyla laiklik, daha çok devletin yönetsel niteliği ve siyasal alanla ilgili bir içerik taşır. Oysa **sekülerizm**; bireyin duygularında, düşüncelerinde, işlerinde, kısacası hayatının her alanında dinden ve öbür dünya inancından kendini soyutlaması, sadece bu dünyaya odaklanarak yaşamasını öngörür.
 - ❖ **Agnostisizm**: Tanrı'nın varlığının bilinemeyeceğini ve kanıtlanamayacağını savunan anlayıştır.
 - ❖ **Ateizm**: Evreni ve varlıkları yaratan bir Tanrı'nın olmadığını savunan felsefi inanç biçimidir. Bu yönüyle ateizm, Tanrı'nın mahiyetini ve özelliklerini tartışmaya açan diğer felsefi inanç biçimlerinden farklılık göstermektedir. Ateizmi benimseyen kişiler **ateist** olarak nitelendirilir.
 - ❖ **Nihilizm**: en kısa tanımıyla **hiççilik** demektir ve inkârcılık temeline dayanır. Felsefi bir inanç olarak ise nihilizm, her şeyin anlamsız ve değersiz olduğunu ifade eden akımdır.
 - ❖ Nihilistler hiçbir gerçekliği kabul etmezler. Onlara göre her türlü bilgi değersizdir. Çünkü hayatta hiçbir gerçek ve nesnel doğru olamaz. Nihilistler, metafizik ve ahlaki tüm değerleri yok sayarlar. Tanrı'nın varlığını reddeder, insan iradesinin özgür olmadığını savunurlar.
- Eşref-İ Mahlukat**: İslam anlayışına göre insan, eşref-i mahlukattır yani yaratılmışların en şerefliisidir.

- ❖ **Farz** = Allah'ın kesin olarak emrettiği emirlere denir. İkiye ayrılır.
 1. **Farz- ı Ayın** = Herkesin yapması gereken farzlardır. Namaz, Oruç, Zekat Hac. vb.
 2. **Farz – ı Kifaye** = Bazı kimselerin yapması ile diğerlerinden sorumluluğun kalktığı farzlardır. Cenaze Namazı, İlim Öğretmek, Selam almak
- ❖ **Vacip** = Farz kadar kesinlik taşımayan emirlere denir. Vitir Namazı, Bayram Namazı, Fıtır Sadakası (Fitre) Kurban
- ❖ **Sünnet** = Peygamberimizin yaptığı ve bizim de örnek aldığımız şeylere denir. Üç çeşittir.
 1. **Kavli (Sözlü) Sünnet** = Peygamberimizin sözlerine denir.
 2. **Fiili Sünnet** = Peygamberimizin davranışlarına denir.
 3. **Takriri Sünnet** = Peygamberimizin arkadaşları olan sahabenin yaptığı ve peygamberimizin de yapılmasına onay verdiği davranışlardır.

GENEL OLARAK TEMİZLİK ÇEŞİTLERİ

1. **Maddi Temizlik:** Beden, Elbise ve Çevre temizliği / **Necasetten Taharete en yakın temizlik**
2. **Manevi Temizlik:** İyi bir insan olmak
3. **Hükmi Temizlik:** İbadetler için emredilen temizlik. **Hadesten Taharet ve Necasetten Taharet**

DİNİMİZDE TEMİZLİK ÇEŞİTLERİ

İbadetler için Emredilen Temizlik Çeşitleri / (Hükmî Temizlik)

1. **Hadesten Taharet** = Gusül, Abdest Teyemmüm
2. **Necasetten Taharet** = Namaz kılacak kişinin beden elbise ve namaz kılacak yerde pislik olmamasıdır.

Allah'ın yaratma ve yaşatma ile ilgili sıfatları:

- ❖ **Müheymin:** Gözetip, koruyan
- ❖ **Muhyî:** Hayat veren, dirilten
- ❖ **Hâlık:** Yaratıcı
- ❖ **Hâfız:** Her şeyi koruyan
- ❖ **Musavvir:** Tasvir eden her şeye ayrı bir biçim ve özellik veren
- ❖ **Rezzâk:** Rızık veren

- ❖ **Alîm:** Her şeyi bilen
- ❖ **Rahîm:** Rahmet eden bağışlayan.

Zatî Sıfatlar = Sadece Allaha ait olan sıfatlardır.

- ❖ **Vücut** = Allah'ın var olması
- ❖ **Kıdem** = Allah'ın (c.c) ezeli olarak başlangıcının olmaması
- ❖ **Beka** = Allah'ın (c.c) ebedi olması. Sonu olmaması
- ❖ **Vahdaniyet** = Allah'ın (c.c) bir ve tek olması
- ❖ **Muhâlefetün li'l-Havâdis** = Allah'ın (c.c) sonradan olanlara benzememesi
- ❖ **Kıyâm bi Nefsihî** = Allah'ın (c.c) varlığının kendinden olması.

Sübûtî Sıfatlar = Benzerleri diğer varlıklarda sınırlı bulunan fakat Allah'ta mükemmel ve sonsuz olarak bulunan özelliklerdir

- ❖ **Hayat** = Allah'ın (c.c) canlı olması. Hayatın kaynağı olması
- ❖ **İlim** = Allah'ın (c.c) her şeyi bilmesi
- ❖ **Semi** = Allah'ın (c.c) her şeyi işitmesi
- ❖ **Basar** = Allah'ın (c.c) her şeyi görmesi
- ❖ **İrade** = Allah'ın (c.c) sınırsız bir iradeye sahip olması
- ❖ **Kudret** = Allah'ın (c.c) her şeye gücü yetmesi
- ❖ **Kelâm** = Allah'ın (c.c) ağız ve dile ihtiyaç duymadan konuşması
- ❖ **Tekvin** = Allah'ın (c.c) yaratıcı olması

4. Peygamberlere İman

- ❖ Allah, buyruk ve öğütlerini insanlara açıklamak için elçiler göndermiştir. **Peygamber** adı verilen bu elçiler **resul** ve **nebi** olarak da adlandırılır.

Peygamberlerin Özellikleri:

- ❖ **Sıdk:** Doğruluk
- ❖ **Emanet:** Güvenirlilik

- ❖ **Fetnet:** Akıllı ve Zeki olmak
- ❖ **İsmet:** Günah işlemekten kaçınmak:
- ❖ **Tebliğ:** Allah'tan aldığı mesajları insanlara iletmek.

Kutsal Kitaplar

- ❖ **Tevrat:** Hz. Musa
- ❖ **Zebur:** Hz. Davud
- ❖ **İncil:** Hz. İsa
- ❖ **Kur'an-ı Kerim:** Hz. Muhammed

Suhuf: Kutsal kitaplar dışında gönderilen hacim bakımından az olan kutsal metinlerdir.

- ❖ **Hz. Adem:** 10 Suhuf
- ❖ **Hz. Şit:** 50 Suhuf
- ❖ **Hz. İdris :** 30 Suhuf
- ❖ **Hz. İbrahim:** 10 Suhuf

KAZA VE KADER

- ❖ **Kader:** Kur'an'da ölçü, miktar, plan, hedef, hüküm gibi anlamlarda kullanılmıştır. Bir kavram olarak ise "Yüce Allah'ın ezelden ebede kadar olacak bütün şeylerin zaman ve yerini, özellik ve niteliklerini, ezeli ilmiyle bilip takdir etmesidir.
- ❖ **Kaza:** Kaderde olanın zamani geldiğinde gerçekleşmesi
- ❖ **Evrendeki Yasalar:** Fiziksel, Biyolojik ve Sosyal yasalar **Sünnetullah**
- ❖ "...Sen Allah'ın kanununda hiçbir değişiklik bulamazsın. Sen Allah'ın kanununda hiçbir sapma bulamazsın." Fâtır suresi, 43. ayet.
- ❖ **Küllî İrade:** Allah'ın dilemesinin mutlak ve sınırsız olması
- ❖ **Cüz'î İrade:** İnsanın sınırlı iradesi
- ❖ **Hayır:** Allah'ın razı olduğu doğru ve iyi şeyler
- ❖ **Şer:** Allah'ın hoşnut olmadığı, yanlış ve kötü şeyler
- ❖ **Tevekkül:** İnsanın kendine düşeni yapıp sonuç için Allah'ın yardımına sığınması
- ❖ **Rızık:** Allah'ın yararlanmaları için canlıların hizmetine verdiği her şey
- ❖ **Ecel:** Varlıklar için belirlenmiş varoluş süresi

2. Başlıca İbadetler

- ❖ İbadetler beden, mal, hem beden hem de mal ile yapılanlar olmak üzere üç şekilde sınıflandırılır.
- ❖ **Beden ile yapılan ibadetler:** Namaz, Oruç
- ❖ **Mal ile yapılan ibadetler:** Zekat ve Kurban
- ❖ **Hem beden hem de mal ile yapılan ibadetler:** Hac

NAMAZ

- ❖ “**Namazın Dışındaki Farzlar**” diye de adlandırılan bu hazırlıklar şunlardır:
 1. Abdest almak ve gerektiği hâllerde gusül yapmak (**hadesten taharet**)
 2. Elbisenin temiz olması (**necasetten taharet**)
 3. Giyinik olmak (**setr-i avret**)
 4. Kibleye yönelmek (**istikbal-i kible**)
 5. Namaz vaktinin gelmiş olması (**vakit**)
 6. Kılınacak namaza niyet etmek (**niyet**)
- ❖ Namazın dışındaki farzların yanında, bir de namazda yerine getirilmesi gerekli farzlar vardır. Bu farzlar da şunlardır: **Namazın İçindeki Şartlar**
 - 1- Namaza “Allahu ekber.” diyerek başlamak (başlama /**iftidah tekbiri**)
 - 2- Namazda gereken yerlerde ayakta durmak (**kıyam**)
 - 3- Kur’an’dan ayetler okumak (**kıraat**)
 - 4- Secdeye varmadan önce elleri dizlere koyup yere paralel biçimde eğilmek (**rükû**)
 - 5- Dizleri, elleri, alını ve burnu yere koyup kapanmak (**secde**)
 - 6- Namaz sonunda “Ettehiyyatü” duasını okuyacak kadar oturmak (**kade-i ahire**)

ZEKAT

- ❖ **Zekât** kelime olarak artma, çoğalma, arınma ve bereket gibi anlamlara gelir. Dinî terim olarak ise zekât, zengin Müslümanların yılda bir kez malının veya parasının belli bir miktarını Allah rızası için ihtiyaç sahiplerine vermesidir.
- ❖ **Nisap miktarı:** Yaklaşık 81 gr (**80.18 gr**) altın veya buna eş değerde mala sahip olmaya denir.
- ❖ **Zekât kimlere verilir?** yoksullara, düşkünlere, borçlulara, Allah yolunda olanlara, yolda kalmış yolculara, özgürlüğünü yitirmiş olanlara, kalbi İslam’a ısındırılmak istenenlere, zekât işlemlerini yürüten görevlilere verilebilir.
- ❖ **Zekât kimlere verilmez?** Kişi bakmakla yükümlü olduğu **eşine, babasına, dedesine, annesine, ninesine, oğluna, kızına ve torunlarına** zekât veremez.

- ❖ Zekât verirken öncelikle yoksul olan kardeşler, kardeş çocukları, amca, hala, dayı, teyze, yakın ve uzak komşu sırasının takip edilmesi tavsiye edilmiştir.

Nelerden Zekat verilir?

Zekâtı Kim	Nelerden	Ne kadar	Kimlere vermelidir?
Zengin olan her Müslüman	* Altın, gümüş, nakit para ve hisse senetleri	1/40 veya %2.5	Zekât; - Yoksullara, - Düşkünlere, - Borçlulara, - Allah yolunda olanlara, - Yolda kalmış yolculara, - Özgürlüğünü yitirmiş olanlara, - Kalbi İslama ısındırılmak istenenlere, - Zekât işlemlerini yürüten görevlilere verilebilir.
	* Ticaret malları		
	* Koyun ve keçi	40-120 arası için 1 koyun veya keçi	
	* Sığır ve manda	30-40 arası için 2 yaşında 1 dana	
	* Deve	Her beş deve için 1 koyun veya keçi	
	* Toprak ürünleri	1/10	
* Madenler	1/5		

- ❖ **Hac**, belirli zamanda Kâbe'yi ve etrafındaki kutsal yerleri usulüne uygun olarak ziyaret etmek, buralarda yapılması gereken dinî görevleri yerine getirmektir.
- ❖ **Telbiye**: Müslümanlar Kâbe'yi ihramlı olarak tavaf ederlerken Telbiye duasını "Lebbeyk Allahümme lebbeyk, lebbeyke la şerike leke lebbeyk, innel hamde ven nimete leke vel-mülk la şerike lek." şeklinde okurlar. Bu duanın anlamı şudur: "Davetine sözüm ve özümle geldim ey ortaksız olan Allah'ım! Emrin baş üstüne. Hamt senin, nimet senin, mülk de senin. Yoktur senin ortağın."
- ❖ **Haccın farzı üçtür:**
 1. İhrama girmek
 2. Kâbe'yi tavaf etmek
 3. **Arafat'ta vakfe yapmak**
- ❖ **Umre**: Hac zamanı dışında yapılan ibadettir.
Umrenin şartları üçtür.
 1. İhrama girmek
 2. Kâbe'yi tavaf etmek
 3. **Sa'y yapmak**
- ❖ **Kurban**, Allah'a yaklaşmak ve onun hoşnutluğunu kazanmak amacıyla belli bir zamanda, nitelikleri belirli bir hayvanı usulüne uygun olarak kesmektir. Akıllı, ergenlik çağına gelmiş ve zekât verebilecek seviyede zengin olan Müslümanlar, kurban kesmekle yükümlüdürler.

❖ **Kurban Edilecek Hayvanlar:**

Kur'an insana aşağıdaki konularda yol gösterir.

- Doğru Bilgi
- Doğru İnanç
- Doğru davranış

Bilgi edinme Yolları

- Akıl
- Vahiy
- Duyular

AHİRET HAYATI

- ❖ **Ölüm:** Dünyada yaşayan varlıkların ömürlerinin sona ermesidir.
- ❖ **Gayb:** Bilinmeyen alem ve bilinmeyen bilgi demektir.
- ❖ **Kabir ve Berzah :** Ölümle başlayıp tekrar dirilme zamanına kadar sürecek olan ara döneme denir.

- ❖ **Kıyamet:** Dünyanın bağlı olduğu kozmik sistemde meydana gelecek değişim sonucunda, evrendeki düzenin altüst olması, dünya hayatının son bulması ve ölen tüm insanların yaptıklarının hesabını vermek üzere diriltilecekleri zamana kıyamet denir.
- ❖ **Ba's:** Kıyametten sonra İsrail'in (a.s.), Allah'ın (c.c.) emriyle **sûra** ikinci kez üflemesiyle insanların Allah (c.c.) tarafından yeniden diriltilmeleri demektir.
- ❖ **Haşir / Haşr:** bütün canlıların öbür dünyada yeniden diriltildikten sonra **mahşer** denilen yerde, dünyadaki yaptıklarının ve yapmadıklarının hesabını vermek üzere bir araya gelmeleri, getirilmeleri demektir.
- ❖ **Mahşer:** Kıyamet günü ikinci kez sûra üflendikten sonra bütün insanların diriltilerek mezarlarından kalkıp dünyada iken yaptıkları her şeyin hesabını vermek üzere toplanacakları yere mahşer denir.
- ❖ **Hesap :** Mahşer meydanında toplanan insanlar, burada, dünyada yaptıklarından ve yapmadıklarından hesaba çekileceklerdir.
- ❖ **Mizan:** Amelleri tartan manevi tartı
- ❖ **Cennet:** Günahsız kişilerin, günahları affedilen ya da günahlarının cezasını cehennemde çekmiş olan müminlerin, içerisinde sonsuza dek kalacakları mutluluk yurduudur.
- ❖ **Cehennem:** İnanılması gereken şeylere inanmayan ya da inandığı halde inanmayanların hayatını sürdüren ve günahı affedilmeyen insanların ahiret aleminde cezalandırılacakları yerdir.

Cenaze ile ilgili kavramlar

- ❖ **Vasiyet:** Bir kimsenin, malını veya malından yararlanma hakkını ölümünden sonra bir kişiye veya bir hayır kurumuna bağışlaması veya bağışlanmasını istemesi.
- ❖ **Teçhiz:** Ölen kişi için yıkama, kefenleme gibi işlerin tamamlanıp cenazenin defin için hazır hâle getirilmesine denir.
- ❖ **Tekfin:** İnsana saygının ve değer vermenin bir ifadesi olarak ölen bir kişinin baştan ayağa beyaz bez ile usulüne göre sarılması, kefenlenmesi demektir.
- ❖ Ölen Müslüman'ı yıkamak, kefenlemek, onun namazını kılp dua etmek ve bir kabre defnetmek Müslümanlar için **farz-ı kifâyedir**.
- ❖ **Farz-I Kifaye:** Bir grup Müslüman, cenaze namazını kılsa diğer Müslümanlardan bu sorumluluk kalkar.
- ❖ **Cenaze Namazı:** Cenaze namazı, dua niteliğindedir. Müslümanlar, güzelce abdest alır ve kıbleye dönerek imamla birlikte cenaze namazını kılarlar.

HZ MUHAMMED (S.A.V)

- ❖ **Üsve-i hasene:** Peygamberimiz (s.a.v.), inancı, inancı uğrunda verdiği mücadelesi, ibadetleri, yaşayışı, insan ilişkileri, güzel ahlakıyla bizim için en güzel örnektir. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) bu özelliği Kur'an'da üsve-i hasene (en güzel örnek) kavramıyla ifade edilir.
- ❖ **Hatemü'nnebiyyin / Hatemu'l Enbiya :** Hz. Muhammed'in (s.a.v.) son peygamber olmasıdır.

Peygamberlik Yönü İle İlgili Kavramlar

- ❖ **Tebliğ:** Peygamberlerin, vahiy yoluyla Allah'tan (c.c.) gelen ilahi hükümlerin hiçbirini gizlemeden, eksiltmeden ve herhangi bir ilavede bulunmadan aynen insanlara bildirmeleridir.
- ❖ **Tebyin:** beyan etmek, açıklamak, izah etmek, gerçeği ortaya koymak anlamına gelir. Hz. Peygamber (s.a.v.) için kullanıldığında bu kavram, Peygamberimizin (s.a.v.) Kur'an'ı ve İslam'ın ilkelerini açıklama görevini ifade eder.
- ❖ **Temsil:** Örnek olmak, nasıl yapılacağını örnekleme yoluyla göstermek demektir. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) inanç, ibadet, ahlak başta olmak üzere her hususta Müslümanlar için en güzel örnek olmasıdır.
- ❖ **Teşri:** Kanun koymak, hüküm koymak anlamına gelir. İslam'a göre Hz. Peygamber'in (s.a.v.), Müslümanların uyması gereken hususlarla ilgili dinî hüküm koyma yetkisi vardır.

HADİS KİTAPLARI

- ❖ **Kütüb-ü Tis'a:** İslam tarihinin ilk dönemlerinden itibaren Hz. Peygamber'in (s.a.v.) hadislerini içeren eserler yazılmaya başlanmıştır. Bunlardan 9 tanesine **Kütüb-ü Tis'a** denir.
 1. Muhammed b. İsmail **Buhârî** (öl. 870): el-Câmiu's-Sahih
 2. **Müslim** b. Haccac el-Kuşeyrî (öl. 875): el-Câmiu's-Sahih
 3. **İbn-i Mâce** Muhammed b. Yezid (öl. 887): es-Sünen
 4. **Ebu Davud**, Süleyman b. Eş'as (öl. 889) : es-Sünen
 5. Muhammed b. İsa et-**Tirmizî** (öl. 892): es-Sünen
 6. Ahmed b. Şuayb en-**Nesâî** (öl. 915): es-Sünen

 7. Mâlik b. Enes (öl. 795): el-**Muvatta**
 8. Ahmed b. Hanbel (öl. 855): **el-Müsned**
 9. Abdullah b. Abdurrahman b. Fazl **Dârimî** (öl. 868): es-Sünen
- ❖ **Kütüb-ü Sitte:** Yukarıda yer alan hadis kitaplarından ilk altısına verilen isimdir. 6 Kitap demektir.

KUR'AN'DA BAZI KAVRAMLAR

- ❖ **Hidayet:** Doğru yola iletmek, Doğru yolu bulmak
- ❖ **İhsan:** Allah'ı görüyormuşçasına yaşamak.
- ❖ **İhlas: Samimiyet.** İnsanın bütün davranışlarında, sözlerinde, inançlarında ve ibadetlerinde yalnızca Allah'ın (c.c.) rızasını gözetmesine denir.
Riya: Gösteriş, ikiyezlülük, sahtekârlık, özü sözü bir olmamak anlamlarına gelir. Dinî bir terim olarak ise Allah (c.c.) rızası için yapılması gereken ibadetleri ve güzel davranışları, insanlara **gösteriş** için yapıp kendini ve ibadetini beğendirme isteği, ibadetleri Allah'tan (c.c.) başkasına sunma demektir.
- ❖ **Takva:** korumak, korunmak, sakınmak, itaat etmek, korkmak, çekinmek anlamlarına gelir. Allah'ın emirlerini çiğnemekten korkmak ve sakınmak.
Takva sahibi kişiler **müttaki** olarak nitelendirilirler.
- ❖ **Sırat-ı müstakim:** Dosdoğru Yol. Allah'ın (c.c.), peygamberleri ve kitapları aracılığıyla gösterdiği dosdoğru yoldur.
- ❖ **Cihat:** Allah yolunda mücadele etmek.
 - İyiliği emretmek ve kötülükten sakındırmak, İslam'da, **emr-i bi'l-ma'ruf nehy-i ani'l-münker** kavramıyla ifade edilmektedir.
 - **Geniş anlamda cihat,** Allah'ın (c.c.) rızasını elde etmek amacıyla ortaya konulan her türlü çaba olarak değerlendirilmektedir. Hakkı, hakikati, iyiliği üstün ve hâkim kılmak için gösterilen bütün gayretleri ifade etmektedir.
- ❖ **Salih Amel:** İyi, doğru ve güzel davranış, Kur'an ve sünnete uygun olan her türlü söz, fiil ve davranışa denir.

1. YAHUDİLİK

- ❖ Yahudiler, tarihlerini Hz. İbrahim'le (a.s.) başlatırlar. Hz. İbrahim'le (a.s.) oğlu Hz. İshak (a.s.) ve onun oğlu **Hz. Yakup'un (a.s.)** Yahudilik tarihi açısından önemli bir yeri vardır. Bunlar, Yahudi milletin ataları kabul edilir.
- ❖ **İsrailoğullarının on iki kabilesi:** Hz İshak'ın soyundan gelen Hz. Yakup'un (a.s.) on iki oğluna dayanmaktadır.
- ❖ **Yahudi:** İsrailoğulları için Yahudi kavramı da kullanılır. Babil Sürgününden sonra Filistin'deki Yahuda bölgesine nispetle İsrailoğullarına Yahudi denilmiştir.
- ❖ **Musevi:** Hz. Musa'nın (a.s.) şeriatına bağlı olan kimse demektir. Yahudiler için kullanılan kavramlardan biridir.
- ❖ **İsrail:** Hz. Yakup'un (a.s.) lakabıdır.

- ❖ **10 Emir:** Hz. Musa (a.s.), İsrailoğullarını alıp Mısır'dan çıktı. Sina Dağı'na vardığında Allah (c.c.) ona, Yahudiliğin temel ilkelerini oluşturan on emri levhalar hâlinde verdi. (Kitab-ı Mukaddes, Eski Ahit, Çıkış, 20: 2-17.)
- ❖ **Ağlama Duvarı:** Günümüzde Yahudi kutsal mabedinin sadece batı duvarı kalmıştır. Bu duvara ağlama duvarı denir.
- ❖ **Babil Sürgünü:** MÖ 587 yılında Babilliler Kudüs'ü ele geçirip kutsal mabedi tahrip ettiler. İsrailoğullarını buradan çıkarıp sürgün ettiler.
- ❖ **Roma Sürgünü:** Milattan sonra Kudüs'ü işgal eden Romalılar, kutsal mabedi yıktılar ve Yahudileri buradan çıkarıp sürgün ettiler. Mabedin yıkılmasından sonra Yahudiler dünyanın çeşitli yerlerine dağıldılar.
- ❖ **Menora:** Yahudiliğin en önemli iki sembolünden biri olarak bilinen yedi kollu şamdandır.
- ❖ **İsrail Yıldızı:** Yahudiliğin en önemli iki sembolünden iç içe geçmiş iki yıldızdan oluşan Kral Davut'un (a.s.) mührüdür.
- ❖ **Siyonizm:** Yahudilikte Sion kavramı, aynı zamanda Kudüs'ü ve genel olarak vadedilmiş toprakları ifade etmek üzere kullanılmaktadır. Siyonizm, Yahudi halkının, Sion merkezli bir dünya devleti kurma hedeflerini ifade
- ❖ **Musa b. Meymun:** XII. asırda Yahudiliğin inanç esaslarını belirlemiştir. Ancak söz konusu inanç esaslarının, bütün Yahudi mezhepleri tarafından kabul gördüğünü söylemek mümkün değildir.
- ❖ **Yehova:** Yahudilik tek tanrılı bir dindir. Tanrı'nın çeşitli isimleri olmakla birlikte en kutsal ismi Yehova'dır. Tanrı'nın gücü sınırsızdır. Yahudilikte Tanrı'ya; gürleşmek, yorulmak, dinlenmek gibi insani özellikler atfedilmiştir.
- ❖ **Malaki:** Yahudi inancına göre son peygamber Yahudilere gönderilen Malaki'dir. Bu sebeple Yahudiler Hz. İsa'nın (a.s.) da Hz. Muhammed'in (s.a.v.) de peygamberliğini kabul etmezler.
- ❖ **Tora :** Tverat'ın diğer adıdır.
- ❖ **Tanah :** Tverat'ın diğer adıdır.
- ❖ **Mesih İnancı:** Yahudiler, kendilerini kurtarmak üzere **Kral Davut** yani Davut Peygamber (a.s.) soyundan, Allah (c.c.) tarafından gönderilecek kurtarıcıya denir. Yahudi inancına göre Mesih, er ya da geç mutlaka gelecek, Yahudileri kurtaracak, onların düşmanlarını cezalandıracak ve dünya barışını sağlayacaktır. Böylece Tanrı'nın krallığı kurulacak ve Yahudilerin dünya hâkimiyeti gerçekleşecektir.
- ❖ **Ritüel:** Dinî bir törenin veya ibadetin kabul edilmiş ve tanımlanmış prosedürleri demektir.
- ❖ **Sinagog / Havra :** Yahudilikteki ibadethanelere denir.
- ❖ **Kipa:** Sinagoga başı açık girmek, Tanrı'ya saygısızlık kabul edilir. Bu sebeple erkekler başlarına kipa denilen bir tür takke giyerler. Kadınlar başörtüsü takarlar.
- ❖ Yahudilikte günlük ritüeller **sabah, ikindi** ve **akşam** olmak üzere üç kez yapılır.
- ❖ **Cumartesi:** Cumartesi yani şabat, Yahudilerin haftalık dinlenme ve ritüel günüdür.

2. HRİSTİYANLIK

- ❖ **Hristiyan:** Kaynağını Yunanca Hristos'tan almaktadır. Hristos, İsa'ya bağlanan, onun yolundan giden anlamına gelmektedir. Hristiyanlar için Hz. İsa'nın (a.s.) doğduğu Nâsıra kasabasına nispetle Nasrani, Hz. İsa'ya (a.s.) nispetle de İsevi gibi nitelemeler de kullanılmaktadır.
- ❖ **Hz. İsa (a.s.):** Bir mucize olarak babasız dünyaya gelmiştir ve onun annesinin adı Meryem'dir.
- ❖ **Havari:** Hz. İsa'nın (a.s.) kendisine yardımcı olarak seçtiği ve İncil içerisindeki hükümleri, öğütleri insanlara bildirmekle görevlendirdiği on iki kişiye havari denir.
- ❖ **Pavlus:** Zaman içinde Hristiyanlık'ın Hz. İsa (a.s.) merkezli bir din olması ve onunla ilgili çeşitli yorumlar çerçevesinde ilk çıktığı noktadan çok farklı noktalara evrilmesine neden olan aziz.
- ❖ **İznik Konsili:** 325 yılında Hristiyanlar arasında inanç birliğini sağlamak için din adamları toplanmıştır. **İznik Kredosu** adıyla bilinen inanç bildirgesi kabul edilmiştir. Bunun yanı sıra İznik Konsili'nde çok sayıda İncil'den dört tanesi kilise tarafından kutsal kitap kabul edilmiş, diğerleri ise dışlanmıştır.
- ❖ **Teslis İnancı:** Baba (Tanrı) Oğul (İsa) ve Kutsal Ruh (İlahi Sevgi)
- ❖ **Kitab-ı Mukaddes :** Hristiyanların kutsal kitabıdır. Kitab-ı Mukaddes, Tevrat (Eski Ahit) ve İncil (Yeni Ahit) olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır.
- ❖ **Eski Ahit:** Tevrat.
- ❖ **Yeni Ahit:** İncil. **Matta, Markos, Luka, Yuhanna** İncilleri ile Resullerin İşleri, Pavlus'un Mektupları ve Vahiy bölümlerinden oluşmaktadır.
- ❖ **Kilise:** Hristiyanlıkta kutsal sayılan mekânlardır. Hristiyanların bir araya gelip ayin yaptıkları mekânlara kilise denir. Kilise kavramı, mezhep anlamında da kullanılır. Katolik kilisesi, Ortodoks kilisesi ifadeleri buna örnek verilebilir.
- ❖ **Dünyadaki ilk kilise Hatay'da Antakya ilçesinde Saint Pierre mağara kilisesidir.**
- ❖ **Katedral:** Kiliselerin büyük olanlarına katedral denir.
- ❖ **Şapel:** Kilisenin küçük olanlarına denir.
- ❖ **Haç (İstavroz):** Hristiyanlığın en önemli sembolü olup Hz. İsa'nın (a.s.) çarmıha gerilişini simgeler.
- ❖ Hristiyanlıkta **papaz, rahip ve rahibeler** din adına hizmet yürüten başlıca kişilerdir.
- ❖ **Noel:** Hz. İsa'nın (a.s.) doğumu anısına genel olarak 25 Aralık'ta kutlanan önemli bir ayindir.
- ❖ **Vaftiz:** Hristiyan olmanın ilk adımı ve şartı olan vaftiz, aynı zamanda bir kiliseden diğerine geçmek için de gereklidir. Vaftiz, Hz. Âdem'in (a.s.) işlediği asli suçtan kurtulmanın da tek yoludur.
- ❖ **Evharistiya / Ekmek-Şarap Ayini:** Hz. İsa'nın (a.s.), çarmıha gerilmeden önce havarileriyle yediği son akşam yemeğinin hatrasına yapılan ayindir. Pazar günleri kilisede yapılmaktadır.
- ❖ **Günah İtirafı /Tövbe / Günah Çıkarma:** Günah işleyen kişinin, günahını kilisede itiraf etmesi ve rahibin, Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına o kişinin işlediği günahı bağışlamasıdır.

- ❖ **Son Yağlama:** Ölümü yaklaşan hastalara uygulanan bir ayindir. Hastanın şifa bulması, günahlarının bağışlanması ve rahat bir şekilde ölmesi amacıyla yapılmaktadır.
- ❖ **Katoliklik:** Katolik kilisesinin merkezi, **Vatikan'dır.** Vatikan'daki dinî lider **Papa**
- ❖ **Ortodoksluk:** Katoliklikten sonra en yaygın ikinci Hristiyan mezhebidir. **İstanbul Fener Ortodoks Patrikhanesi'nin** bu mezhebe göre önceliği ve şerefi bulunmaktadır.
- ❖ **Protestanlık:** XVI. yüzyılda **Martin Luther'in** (öl. 1546.) başlattığı reform hareketleriyle ortaya çıkıp yaygınlaşmıştır.
- ❖ **Evangelizm:** Hristiyan yayılcılığı ve misyonerliği ile eş anlamlı olarak kullanılan bir kavramdır. Orta Doğu merkezli büyük bir kaosun ve şiddetin yaşanacağına, Kudüs'te kutsal mabedin üçüncü kez inşa edileceğine, gökten ateş yağması gibi olayların ve iyilerle kötüler arasında son bir savaşın (**Armagedon Savaşı**) yaşanacağına inanırlar.

İSLAM MEDENİYETİNDE BİLİM VE DÜŞÜNCENİN GELİŞİMİ

- ❖ **Medeniyet:** En genel anlamda, insanların bir nesilden diğerine aktardıkları siyasal, sosyal, ekonomik faaliyetler, kurumlar, değerler ve kavramların hepsidir.
- ❖ **Mescit-Cami:** Arapça 'cem' kökünden türeyen, "toplayan, bir araya getiren" anlamındaki câmi' kelimesi, başlangıçta sadece cuma namazı kılınan büyük mescitler için kullanılmıştır.
- ❖ **Suffe:** Mescid-i Nebiye bitişik odalar şeklinde yapılan İslam medeniyetinin ilk eğitim kurumudur. Buralarda ikamet eden gençler ilim tahsili ile ilgilenmişlerdir.
- ❖ **Mektep:** Mektepler, İslam tarihinde bugünkü anlamda ilkokul seviyesinde okuma yazma eğitimlerinin verildiği okullardır.
- ❖ **Medrese:** Medreseler geçmişte yükseköğretim faaliyetlerinin yapıldığı yerlerdir. Bugünkü anlamda fakültelere karşılık gelen eğitim kurumlarıdır.

- ❖ **Tefsir:** Tefsir Kur'an-ı Kerim ayetlerinin anlamlarını açıklayan, hükümlerini ve bu hükümlerin dayandığı gerekçeleri açığa çıkaran ve ayetleri belirli bir yöntem çerçevesinde yorumlayan ilim dalıdır. Tefsir ilmi ile ilgilenen bilim adamlarına "**müfessir**" denir.
- ❖ **Hadis:** Peygamberimizin söz, tutum ve davranışlarını derleme, açıklama ve yorumlama ile ilgilenen bilim dalına hadis denir. Hadis bilimi ile ilgilenenlere "**muhaddis**" denir.
- ❖ **Kelam:** İslam **dininin inanç esaslarını** ayet, hadis ve aklı kullanarak açıklayan, yorumlayan, ispat eden ve **başka din ve inançlardan gelebilecek eleştirilere karşı savunan bilim dalıdır.**
- ❖ **Fıkıh:** İbadetleri ve sosyal hayatla ilgili yaşam kurallarını, Kur'an ve sünnetten deliller bularak inceleyen bilim dalıdır. İslam hukuku da denilen fıkıh, ibadetlerin yanında evlenme, ticaret ve cezalar gibi toplum düzenini ilgilendiren konularda İslam'ın ne gibi sınırlar çizdiğini inceler.

- ❖ **Coğrafya:** Piri Reis, Seyid Ali Reis
- ❖ **Astronomi:** **Uluğ Bey Ali Kuşçu** gibi büyük bir astronomi bilginini yetiştirmiştir.
- ❖ **Fizik:** Biruni, Kindi ve İbnü'l-Heysem fizik alanında isim yapmış önemli bilim adamlarındandır.
- ❖ **Kimya:** **Aziz Sancar**
- ❖ **Matematik:** Harezmi, Ayrıca **Ali Kuşçu,**
- ❖ **Tıp:** Tıp tarihinin en önemli isimlerinden biri hiç şüphesiz tabiplerin prensi olarak bilinen **İbn Sîna'dır** “**El Kanun fi't-Tıb (Tıbbın Kanunu)**” adlı eseriyle 19. yüzyılın başına kadar tıp dünyasında otorite kabul edilmiştir.
- ❖ Diğer önemli kişi **El-Kindi**. Tıp tarihinin önemli keşiflerinden kan dolaşımı da İbnu'n-Nefis tarafından keşfedilmiştir.

HORASAN, ANADOLU VE BALKANLAR'DA İSLAMİYET'İN YAYILMASI

- ❖ **Ribat:** Sınır boylarında ve stratejik mevkilerde bulunan askerî amaçlı sağlam yapılarıdır. İslamiyet'in Maveraünnehir ve Horasan'da güç kazanmasından sonra ribatlar giderek birer tekke ve zaviyeye dönüştü; derviş, sufi ve eren adı verilen mutasavvıflar için İslam'ı yayma faaliyetlerinin merkezi oldu.
- ❖ **Fütüvvet:** Bir çeşit fedakârlık, mertlik, yiğitlik teşkilatıdır. Başta Bağdat olmak üzere büyük İslam kentlerinde işsiz güçsüz dolaşan gençler fütüvvet teşkilatında toplanmıştır. Bu teşkilat başlangıçta tasavvuf ile iç içe iken zamanla mesleki bir teşekkül olan ahi teşkilatının temelini oluşturmuştur.
- ❖ **Ahi:** Arapçada “kardeş”, Türkçede ise “cömert” manasına gelmektedir. Ahiler bekâr ve sanat sahibi gençlerin oluşturduğu bir tür cemiyettir. Ahi: birliklerine aynı zamanda “fütüvvet birlikleri”, genç ahilere “**feta**” denir.
- ❖ **Fütüvvetname:** Ahi teşkilatının inanç, adap, ilke, kural ve esaslarının yazılı olduğu kaynaklara da denir.
- ❖ **Ahilik Teşkilatı:** Anadolu'da esnaf ve sanatkarların mesleki ve ahlaki eğitimleri ile ilgilenen teşkilat.

İSLAM DÜŞÜNCEİNDE DİNİ YORUMLAR

YORUM BİÇİMLERİ	EHLİ SÜNNET	ŞİA / ŞİİLİK
İTİKADİ / İNANÇLA İLGİLİ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Maturidilik (İmam Maturidi) - Kitabü't-Tevhid ▪ Eşarilik (İmam Eşari) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ İmamiye ▪ Zeydiye
FIKHİ / İBADETLERLE İLGİLİ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hanefilik (İmamı Azam Ebu Hanife) ▪ Şafilik (Muhammed. İdris İmam Şafii) – Er-Risale ▪ Malikilik (İmam Malik) - Muvatta ▪ Hanbelilik (Muhammed b. Hanbel) - Müsned 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Caferilik (Cafer es-Sadık)
TASAVVUFİ / AHLAKLA İLGİLİ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Yesevilik (Ahmet Yesevi) – Divanı Hikmet ▪ Kadirilik (Abdülkadir Geylani) ▪ Mevlevilik (Mevlana) - Mesnevi ▪ Alevilik – Bektaşilik (Hacı Bektaş Veli) – Makalat ▪ Yunus Emre - Divan ve Risâletü'n-Nushiyye ▪ Rîfailik (Ahmed er-Rifâî) 	
DİĞER	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ahi Evran, Ahilik Teşkilatının kurucusudur 	

Not: Ahilik ahlaki temellere dayanmasına rağmen tasavvufi yorumdan ziyade sosyal bir teşkilat olarak değerlendirilmelidir. Bundan dolayı TYT – AYT sorularında bu fark ile ilgili sorular gelebilir.

